

Masalas

Publicēts: 07.04.2020.

Masalas ir ļoti lipīga akūta vīrusu infekcijas slimība, kas izplatās gaisa pilienu, kā arī tieša kontakta ceļā. Iespējamība saslimt ar masalām ir jebkuram neimūnam cilvēkam (iepriekš nav vakcinēts pret masalām vai nav slimojis ar masalām), kurš ir nonācis kontaktā ar saslimušo vai uzturējās telpās, kurās pēdējo divu stundu laikā atradies masalu slimnieks. Masalas var būt ļoti nopietna slimība, jo tās var norisēt ar smagām komplikācijām.

Pazīmes

Inficējoties ar masalām, slimības pazīmes parasti parādās pēc 10–12 dienām, tomēr var parādīties 7.–18. dienai. Tās sākotnēji atgādina saaukstēšanos – pēkšņs sākums ar iesnām, klepu un drudzi. Acis kļūst sarkanas un jutīgas pret gaismu. Slimībai progresējot, parasti 2.–4. slimības dienai, temperatūra var sasniegt 39–41°C, un parādās sarkani izsitumi, kas izplatās virzienā no galvas uz ķermeni 3–4 dienu laikā. Pēc 4. dienas izsitumi parasti sāk bālēt un izzūd nedēļas laikā, atstājot pastiprinātu pigmentāciju un ādas lobīšanos. Pēc izslimošanas veidojas imunitāte. Masalas tiek diagnosticētas, ņemot vērā raksturīgos klīniskos simptomus un laboratorijas testa rezultātus.

Komplikācijas

Visbiežākās masalu komplikācijas ir vidusauss iekaisums, caureja un pneimonija. Apmēram 1 no 1000 masalu pacientiem rodas iekaisums smadzeņu audos (encefalīts). Masalas bieži norit smagi un lielāks komplikāciju attīstības risks ir bērniem, kas jaunāki par pieciem gadiem, pieaugušiem virs 20 gadiem, personām ar imūndeficītu, piem., leikēmiju, HIV/AIDS, kā arī grūtniecēm, jo var izraisīt augļa bojāeju vai priekšlaicīgas dzemdības.

Inficēšanās

Masalu vīruss izplatās no personas uz personu ar gaisa pilienu, inficētajai personai runājot, klepojot vai šķaudot. Vīrusus saturoši pilieni var palikt iekšelpu gaisā un līdz divām stundām, kā arī tikpat ilgi vīruss izdzīvo uz virsmām. Saslimušais ir bīstams apkārtējiem četras dienas pirms izsitumu vai slimības pirmo pazīmju (drudzis, iesnas, klepus) parādīšanās līdz ceturtajai dienai pēc izsitumu parādīšanās. Ir aprēķināts, ka viens saslimušais ar masalām var inficēt 8–15 personas, kuras nav imūnas pret masalām.

Ārstēšana

Nav zāles pret masalu vīrusu, līdz ar to tiek izmantoti līdzekļi, kas mazina slimības simptomu smagumu. Ja drudzis ilgst vairāk par divām dienām pēc izsitumu parādīšanās, tas var liecināt par sarežģījumiem un paaugstinātu komplikāciju risku. Antibiotikas nav efektīvas pret masalu vīrusu, bet tās izmanto komplikāciju gadījumā, lai ārstētu sarežģītas sekundārās bakteriālās infekcijas, kā pneimoniju un vidusauss iekaisumu.

Profilakse

Vakcinācija ir vienīgais efektīvais masalu profilakses pasākums, lai novērstu saslimšanu ar masalām. Vakcinācijas nolūkā izmanto kombinēto vakcīnu pret masalām, masaliņām un epidēmisko parotītu (MPR vakcīnu). Maksimālai aizsardzībai ir nepieciešamas divas potes, līdz ar to Latvijā un citās valstīs bērnu vakcinācijas kalendārs paredz divas potes ar MPR vakcīnu. Pirmo poti bērns saņem 12–15 mēnešu vecumā, bet revakcinācija tiek veikta septiņu gadu vecumā. Vakcīna ir droša un efektīva.

Kuras personas ir neuzņēmīgas jeb imūnas pret masalām?

Pret masalām ir neuzņēmīgas (imūnas) personas, kuras:

pārslimoja infekciju, un masalas bija laboratoriski apstiprinātas;

saņēmušas vecumam atbilstošu vakcīnas devu saskaņā ar vakcinācijas kalendāru un par to ir ieraksts medicīniskajā dokumentācija vai potēšanas pasē;

pārbaudījušas un pierādījušas imunitāti laboratoriski;

dzimušas pirms 1958. gada (ņemot vērā pēdējos gados reģistrēto masalu slimnieku vecumu, kā arī imunizācijas pret masalām uzsākšanu Latvijā (1968. gads), var pieņemt, ka šīs personas masalas ir pārslimojušas un var tikt uzskatītas par imūnām).

Ko darīt, ja esat bijis kontaktā ar slimnieku vai esat saslimis?

Ja jums ir pazīmes, kas liek domāt par masalām, it sevišķi, ja pēdējo 17 dienu laikā jums ir bijis kontakts ar personu, kura saslimusi ar masalām vai kurai ir bijusi akūta slimība ar drudzi un izsitumiem, jums vajadzētu telefoniski sazināties ar savu ģimenes ārstu un apsvērt iespēju pieteikt mājas vizīti, lai izvairītos no citu personu inficēšanas.

Neimūnām personām, kuras pakļautas inficēšanās riskam, ieteicama vakcinācija, kuru vēlams veikt 72 stundu laikā pēc iespējamās inficēšanās, jo inkubācijas periods vakcīnas vīrusam ir īsāks nekā dabiski iegūtam vīrusam.

Ja norādītais laiks (72 stundas) ir nokavēts, pēcekspozīcijas vakcinācija joprojām būtu ieteicama, lai nodrošinātu aizsardzību pēc citiem iespējamiem kontakta gadījumiem ar masalu slimniekiem, ja infekcija turpinās izplatīties masalu skartajā iestādē vai kolektīvā.

Neimūnu kontaktpersonu vakcinācija pret masalām ir paredzēta Ministru kabineta 2012. gada 6. novembra noteikumos Nr. 752 „Noteikumi par masalu un masaliņu pretepidēmijas pasākumiem” (<http://likumi.lv/doc.php?id=252619>), un tā tiek apmaksāta no valsts budžeta līdzekļiem. Jautājums par vakcināciju pēc kontakta ar masalu slimnieku jārisina ar savu ģimenes ārstu, izvērtējot potēšanas datus.

Detalizēta informācija par masalām ir pieejama SPKC tīmekļa vietnē:

 https://spkc.gov.lv/upload/vestules/par_masalu_gadījumiem.pdf

Informācija aktualizēta 03.01.2018.

<https://www.spkc.gov.lv/lv/masalas>